

AUDITERING AV ÅBO AKADEMI

Författare **Birgitta Bergvall-Kåreborn, Alexander Bargum, Marie Nørvåg, Max Scheja & Mirella Nordblad. Åbo Akademis självvärdering (red.) Ole Karlsson**

Publikationsår **2022**, NCU:s publikation **18:2022**

Språk **Svenska**

ISBN **978-952-206-738-8 pdf**

2.2 Forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet samt konstnärlig verksamhet med genomslagskraft

- Högskolans självvärdering

Bred forskning med definierade profiler

ÅA är via sitt breda utbildningsansvar ett utbildningsuniversitet med mångsidig forskning. ÅA har i strategin valt att lyfta fram fyra mångvetenskapliga forskningsprofiler där ÅA genom etablerad, långvarig forskning uppnår en hög nivå inom forskargrupperna. Med profileringen vill ÅA skapa en större gemensam fokusering på att lösa specifika samhällsutmaningar eller på områden där ÅA vill skapa betydande samhällseffekter. För att följa upp hur målsättningarna för den här riktade genomslagskraften nås har profilerna egna styrgrupper som rapporterar till rektor. Med tilläggsfinansiering binds såväl nya anställningar som gästprofessorer till profilerna för att skapa kritisk massa.

Öppen vetenskap enligt god forskningspraxis

ÅA har undertecknat den nationella deklARATIONEN för öppen vetenskap och DORA-deklARATIONEN, samt fastställt en policy för öppen vetenskap (2017) som rekommenderar open access-publicering och att öppna data då det är möjligt. ÅA lyckades klart förbättra sitt resultat gällande öppen vetenskap i den senaste nationella utvärderingen 2019. Ansvariga för forskningsprojekt och doktorandprogram ska informera forskare om ÅA:s policy. Forskarna hittar information om

öppen vetenskap på Forska-portalen på intranätet, i LibGuides (open access och forskningsdata), och i Yammer. ÅA:s bibliotek (ÅAB) stöder forskarna i open access-publicering (APC-pool, parallellpublicering) och forskningsdatahantering (bl.a. datahanteringsplaner). ÅAB ordnar kurser/fortbildning och utbildar forskare till open science-coacher. ÅA:s forskningsresultat hittas via forskningsportalen AboCRIS. ÅA kommer att uppdatera policyn för öppen vetenskap under 2022. Den nya policyn kommer även att inkludera öppna lärresurser, meritering och öppen forskningskultur, samt öppen förvaltning.

ÅA har undertecknat den nationella anvisningen för god vetenskaplig praxis. Den ger riktlinjer för hur universitetet, personalen och doktoranderna ska agera i sin verksamhet för att motsvara en hög forskningsetisk nivå. ÅA har kompletterat anvisningen med en instruktion om etik och god vetenskaplig praxis. Forskarna hittar information om ansvarsfull forskning och forskningsetik på Forska-portalen på intranätet. ÅA har en tillsatt forskningsetisk nämnd (FEN) som utför etisk förhandsprövning. Det finns utnämnda rådgivare i forskningsetiska frågor och givna anmälningsskanaler vid problem. ÅA uppmuntrar forskarna i sampublicationer att på en blankett skriva ut varje enskild forskares insats i forskningsartikeln. Forskningsetik tas upp i all examensinriktad utbildning. Målsättningen är nå en ansvarsfull verksamhet där forskningsetiska utmaningar behandlas innan forskningen inleds. Anmälda ärenden utreds enligt processen fastställd i den nationella anvisningen.

Forskningens genomslagskraft stöds och följs upp

ÅA erbjuder stödfunktioner för kommersialisering av forskning. ÅA stöder forskare att kommersialisera nya samhällsnyttiga innovationer genom att identifiera och skydda forskningsbaserade uppfinningar med immateriella rättigheter (IPR), och vägleda forskarna i ansökningsprocessen om kommersialiseringsfinansiering.

ÅA ställer mål per fakultet i ÅA:s verksamhets- och ekonomiplan. För forskningen följs

- antalet publicerade forskningsrön enligt det nationella publikationsforumets klassificering, inkl. open access-publicationer
- andelen ansökningar och beviljade projekt (Finlands Akademi, Horizon 2020)
- andelen konkurrensutsatt finansiering.

I verksamhetsstyrningsprocessen följer ÅA periodvis upp målen per fakultet. I verksamhetsberättelsen sammanfattas ÅA:s forskningsresultat. Det varierar hur väl forskarna rapporterar annat än forskningsresultat till forskningsinformationssystemet, vilket gör bedömningen av annan samverkan svår.

Forskningsresultaten rapporteras till det nationella systemet Vipunen. Via systemet fås ut bibliometriska jämförelser (Web of Science, Scopus) som visar hur ÅA och dess vetenskapsområden presterar i förhållande till de andra nationella universiteterna. Rapporter med

stöd av systemet tas regelbundet fram för ledningens behov. Finlands Akademi publicerar regelbundet rapporten Vetenskapens tillstånd med omvärldsanalys, universitetsjämförelser och rekommendationer för forskningsområdet. ÅA deltar därtill i rankingar (QS, THE) för riktgivande jämförelse.

Forskningen aktiverar samhället

Forskning ingår i all den utbildning som ges. Via utexaminerade och deltagare i kontinuerlig lärande förs nya tankemodeller och kunskap över till arbetsliv och samhälle. En stor del av forskningen förutsätter aktivt deltagande av aktörer i samhället (enkäter, intervjuer, testning etc.). Därtill medverkar ÅA:s forskare i företagsprojekt, används som experter i t.ex. lagberedning, kommunala utredningar och domstolar, och delar med sig av sitt expertkunnande på olika nivåer (media, vetenskapsseminarier, föredrag i föreningar etc.). ÅA möjliggör medverkan genom att forskarna kan använda arbetstid och allokera resekostnader för den här verksamheten. Kritiken är att den här verksamheten inte värdesätts tillräckligt och att populariseringen förväntas ske vid sidan av övrig verksamhet.

ÅA:s kommunikationsenhet arbetar med att popularisera vetenskapen genom t.ex. ett vetenskapsmagasin och podcasten Forskaren. Information om forskningsprojekt- och forskningsrön publiceras via många olika kanaler. ÅA gör gemensamma satsningar med mediabolagen (Vad säger vetenskapen?) och medverkar där samhällsfenomen diskuteras (Europaforum Åbo, Vetenskapskarnevalen Vasa).

Styrkor

- Inarbetade strukturer för att upprätthålla och utveckla öppen vetenskap och god vetenskaplig praxis enligt internationell standard
- Fortgående uppföljning och analys av fakulteternas forskningsverksamhet
- Betydande mediasynlighet för forskningen på campusorterna och i Svenskfinland

Utvecklingsområden

- Rapporteringen och valideringen av data gällande samverkan och genomslagskraft i forskningen
- Incitament och tid för arbetet med att föra ut forskningsrön i populariserad form utanför högskolevärlden.

2.2 Forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet samt konstnärlig verksamhet med genomslagskraft

- Auditeringsgruppens bedömning

Åbo Akademi bör förbättra utvärderingen och analysen av det genomslag och den samhällsförnyelse som universitetets forskning och innovation skapar

Forskningens profilområden bygger på Åbo Akademis styrkeområden inom forskningen och är Minoritetsforskning, Teknologier för hållbar framtid, Lösningar för hälsa och Havet. Profilområdena, som enligt auditeringsintervjuerna har varit lyckade satsningar, har en stark koppling till strategin, omvärlden, global omställning, hållbar miljö och välfärd. Tre av fyra profilområden är gemensamma med Åbo universitet, vilket markerar det nära och viktiga samarbetet och de positiva synergieffekterna mellan de två universiteten.

Åbo Akademis strategiska mål är tydliga och framåtriktade, samtidigt som vissa av dem uppvisar en universitetsprofilering (ett aktivt och ansvarstagande universitet som särskilt värnar om en positiv och hållbar utveckling av Östersjöregionen). På fakultetsnivå är målen mer kvantitativa och, som nämnts tidigare, även tydligt kopplade till generella forsknings- och utbildningsmått. De följs upp i verksamhetsstyrningsprocessen och sammanfattas i verksamhetsberättelsen. I självvärderingen och under intervjuerna lyfts målen för forskning (antal publicerade forskningsrön, ansökningar och beviljade projekt, och andel konkurrensutsatt finansiering) även fram som centrala mål för samverkan och forskningens genomslag i samhället.

Återkommande argument för detta är att accepterade ansökningar och publicerade publikationer är ett erkännande för både forskningens och samverkans kvalitet samt ett relevant genomslag i samhället. Ett exempel är att man anser att nyttan av forskningen kommer automatiskt genom bland annat Business Finland och deras forskningsprogram relaterade till den gröna omställningen. Genomför man projekten på ett bra sätt så har man lyckats och eftersom projekten alltid sker i samverkan med industrin så visar det också på deras relevans. Externfinansiering får på detta sätt en central roll och påverkan på Åbo Akademis forskning-, utvecklings- och innovationsverksamhet. Ministeriets finansieringsindikatorers inverkan på mätarna är också stark, såsom diskuterades ovan.

Eftersom beviljade ansökningar bedöms på den planerade forskningens potential och förväntningar är det även viktigt att analysera och utvärdera den faktiska samhällsförnyelse som universitetets forskning och innovation skapar och bidrar med. Det finns flera sätt att göra detta på, exempelvis enkäter, strukturerade intervjuer med regionen, kommunerna och samverkanspartner. En extern utvärdering av forskningen är inplanerad och nämns i avtalet med utbildnings- och kulturministeriet. Forskningens genomslag i samhället skulle med fördel kunna ingå i den kommande externa utvärderingen för att skapa en mer heltäckande bild av det genomslag som Åbo Akademis forskning har och bidra med information för vidareutveckling av samverkan och genomslag.

Kommersialiseringen av forskningen har en stor potential vid Åbo Akademi

En annan viktig dimension av Åbo Akademis bidrag till samhällsförnyelse är kommersialisering. Universitetet erbjuder ett antal stödfunktioner för kommersialisering av forskning i form av kurser, medlemskap i mentorprogrammet Spark Finland, personligt stöd för identifiering och skydd av IPR, vägledning i ansökningsprocessen och i kommersialiseringsfinansiering. Kurserna riktar sig till olika grupper från studerande till forskare, medan de direkta kommersialiseringstjänsterna främst nyttjas av anställda forskare vid fakulteten för naturvetenskaper och teknik. Den statistik som redovisas är tecken på en verksamhet som levererar goda resultat, medan intervjuerna indikerar att verksamheten med fördel skulle kunna breddas till fler fakulteter och dess roll och samhällsnytta kommuniceras tydligare. Externa intressenter ansåg också att det finns mycket potential vid Åbo Akademi för kommersialisering men önskade att kontaktytan och resurserna för detta arbete skulle ökas.

Flera av de intervjuade externa intressenterna hade haft svårigheter att hitta information om personalen på Åbo Akademis webbplats och önskade bättre information om forskare och forskningen. Ett nytt forskningsinformationssystem, AboCRIS, med förbättrad information om forskarna och deras vetenskapliga aktiviteter togs i bruk 2020. AboCRIS skulle bättre kunna lyftas fram på Åbo Akademis webbplats och kommuniceras till externa intressenter. I intervjun med externa intressenter önskades också att Åbo Akademis forskare på bredare front än i nuläget skulle kunna popularisera sin forskning och delta i samhällsdebatten. En viktig förutsättning är ett aktivt stöd från Åbo Akademi som möjliggör popularisering av forskningen som en del av den övriga verksamheten.

Öppen vetenskap och god vetenskaplig praxis är väl fungerande och viktiga grundpelare

Åbo Akademi har en tydlig strategi och policy för hur den ska främja öppen vetenskap och den har bra progress i efterlevnaden. Lärosätet arbetar aktivt för en kultur som premierar öppen vetenskap och det ger personalen ett bra och brett stöd för att stimulera öppen vetenskap.

Som Åbo Akademi beskriver i sin självvärdering finns det information om öppen vetenskap via många olika kanaler och bra stöd från biblioteket. Om en forskare inte parallellpublicerat sin artikel får hen påminnelse om det per e-post. Universitetet finansierar även öppen publicering av artiklar inom JuFo-klassificeringen och finansieringen gäller även för doktorander och personer med avtal för icke-anställda. Pilotprojekt har genomförts för att öppna motsvarande modell för böcker under 2022.

Arbetet har gett resultat och under de senaste åren har andelen öppet tillgängliga publikationer ökat årligen. Universitetet beräknar att 2021 låg andelen öppet tillgängliga vetenskapliga publikationer på 81 procent (antingen i öppen publikationskanal eller parallellpublicerade).

Andelen öppet tillgängliga publikationer för alla publikationstyper var 73 procent.

När det gäller öppna data ges alla Åbo Akademis forskare möjlighet till skräddarsydd fortbildning och rådgivning om FAIR/öppna data, samt stöd för att skriva datahanteringsplaner med FAIR/öppna data som mål. Lärosätet förutsätter att forskningsprojekt har en Data Management Plan och vissa projekt får specialiststöd för att kunna följa finansierares krav på FAIR/öppna data.

Även när det gäller forskningsetik och god vetenskaplig praxis finns tydlig information och bra rutiner. Forskningsetik tas upp i all examinerad utbildning och kursen är formad enligt de olika utbildningarnas behov. Vikten av att säkra information till studerande och doktorander genom deras utbildning är något som flera av de intervjuade påpekar. En analys visade att i 8 av de 12 kurserna angavs dessutom forskningsetik i lärandemålen. I forskarutbildningen erbjuds kursen Research Ethics som valbar kurs.

Efterlevnaden och resultatet av olika aktiviteter som universitetet genomfört utvärderas. Redan 2014 tillfrågades studerande på tredje och femte året om de ansåg att studierna utvecklat deras kunskaper om vetenskapens etiska regler, och över 80 procent svarade jakande på denna fråga. Liknande enkäter och resultat finns för doktorander. Det är även fördelaktigt med övergripande och regelbundna utvärderingar av studerandenas och doktorandernas kännedom om vetenskapens etiska regler. Goda exempel på denna typ av övergripande utvärderingar som görs är studerandeenkäterna och doktorandbarometern. För att de ska fungera som mätinstrument är det som alltid viktigt att svarsfrekvenserna ligger på en hög nivå.

Åbo Akademi har ett bra stöd till personalen och jobbar strategiskt och systematiskt med att säkerställa god vetenskaplig praxis vid universitetet. Universitetet har en tydlig process för hur man anmäler brister kopplade till forskningsetik, och väldigt få anmälningar (0-1 per år) relaterade till forskningsetiska ärenden inkommer. Anledningen till det låga antalet inkomna anmälningar är svårare att identifiera, förhoppningsvis beror det på att det inte finns några överträdelser, men det kan också vara en signal på att konflikter hanteras bland de berörda och inte anmäls eller att det finns organisatoriska, kulturella orsaker som gör att personer undviker att göra anmälningar. Det man kan konstatera är att antalet anmälningar är väldigt litet.

När det gäller sampublicering, som kan vara en källa till konflikter, finns det en blankett som forskare uppmuntras fylla i och som redogör för varje enskild forskares insats. Tyvärr används blanketten väldigt sällan, 2020 var det bara fyra som fyllde i den och 2021 var det två. Då blanketten har både ett undervisande syfte och ett konflikthanterings syfte rekommenderar auditeringsgruppen att universitetets information om blanketten ökar och att personalen och studerande uppmuntras att nyttja den.

Intervjuer med både personalen och doktorander bekräftar universitetets policydokument och självvärdering. Representanter för personalen och doktoranderna anser att arbetet med öppen vetenskap och god vetenskaplig praxis har stärkts de senaste åren och att universitetet är tydlig

med sin ambitionsnivå inom båda områdena. De känner sig även inkluderade i arbetet.